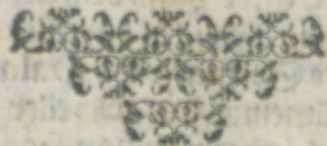

ören skole förvaras / hwar til Ländzhöfdingen eller Under-
Laghamnen / ther inga Håradzhöfdingar äro / må hafwa
een Nyckel och Cronans Befallningz Man then andra / och
Domaren then tredje / på thet ther medh må så inckte rick-
tigare tilgå / och thet som til allmenne nödhörffter är för-
ordnad / jämtwål til theß behooff må komma. R. Man-
wil och at Håradz eller Sochnens Sigill / må vthi ofwanbe-
melte Riksstädze blifwa förwahrt / vppå thet ther medh
icke må så stoort vndersteff och misbruuk skee / medh ofan-
färdige Witnesstriffers medhdelande / effter som häreffter
inga sådana Witnesbörd skola gifwas / vthan medh Rens-
dens wettskay och samtycke / vppå Håradz eller Laghamns
Tingh. Och wil Kongl. Man. at Ländzhöfdingarne strax
thetta ställa i Execution / och sedan holla hand theröfver at
thet må blifwa effterkommit.

Skattebönderne / iärdeles the som Militien äre til-
tagne / beklaga / at the medh stoore Gästningar widh Huus-
snyer beswåras / vnderdånigst anhollandes om een allmät
Förordningh at blifwa för Huussnyer befriade / effter the
sielfwe skole söria för sine Huusbyggningar / och thet Hem-
manet skulle förderwas och til Skattevrak komma / haf-
wa the sielff störste skadan theruthaff. Kongl. Man. haf-
wer ofwanbemelte Skattebönder / så the som Militien äre
tiltagne / som andre på sidste Riksdagh nådigst bewilliat
och förvndt at the för Huussnyer måge wara befriade /
och förthenskul wil at wederbörande them
ther widh handhaswa.

Kongl. May. 44 43

PRIVILEGIER,

Giffne Handwerckshuusen som här
och där i Riket inrättas
skola.

Tryckt i Stockholm / aff Ignatio Meurer /
Kongl. Booktr. Åhr 1668.

II CARL

medh Gudz Nåde/

Sveriges/Göthes

och Wendes Konungh

och Arffurste/ Stoorfurste til

Finlandh/ Hertigh vthi Skåne/

Estlandh/ Lifflandh/ Carelen/

Brehmen/ Vehrden/ Stettin/

Pommern/ Cassuben och Wenden/ Furste til Rugen/ Herre öfwer
Ingermanland och Wismar; Så ock Pfaltzgreffe widh Rhein
i Beyer/ til Göllich/ Clewe och Bergen Hertigh/ ic. Giöre här
medh witterligt/ at såsom Wi i föllie aff wåre Antecessorers
Sveriges Konungars exempel/ jemwål och beweckte aff ett nå-
digt försorgh/ för wåre trogne Underfåtares bästa och vpkomst/
ibland andre helsosamme giörde Ordningar/enkammerligen ther hån
hafwer syftat/ huru såsom allehanda nyttige och tienlige Manu-
facturer inrättas/ och til thet gemene bästa drifwas och fortsåttas
måtte/ och til then ändan äthstillige Personer tydh ifrån tydh/ medh
Privilegier. Friheeter och serdeles förmåner beneficierat; Men
aff sielfwe Förfarenheten måste spöria/ at samma wår helsosamma
intention intet når then frucht och efftertryck/ som wi billigt hade
förmodat/ i thet/ at een dehl emoot sådane förundte Friheter/ intet
hafwa giordt til saken/ vthan hindrat andra/ som elliest til then Ma-

A h

nufa-

in i facturen hade kunnat hafwa lust/ Een dehl och aff oförmögens
heet/heller andra händelser hafwa måst stadna; Men största delen/
några så undantagandes/ effter nogon begynnelse och gjorde om-
kostningar aff oförstånd och seehl aff godh direction, intet medh
någon nytta theas wärck drifwit och fortsatt/ som elliest otwifwels
achteligen hade kunnat stee/ ther wercket hade warit rätt an-
gripit; Allså ock emedan wårt Rike medh allehanda Materialier,
som til Manufacturernes beredningh och tilwerckning tiåna/ aff
Gudh och Naturen rikeligen försedt är/ som här i wårt Rike be-
qwemligare / än annorstådes bearbetas kunna / icke allenast them
til fördehl/som ther vthi dehl hafwa/ vthan ock hela Landet igenom
medelens i Riket bi behållande/ til en merckeligh förköffring. Ty
hafwe Wij vppå wårt Gen. Commercii Collegij förslaggh/godt och
nyttigt erachtat/ theför thetta til wisse Personer förundte privele-
gia, draga til serdeles Öhrter och Handwerckshuus/ hwarest eff-
ter hwars och ens Öhrts beqwemligheet och situation, serdeles
forter aff Manufacturer, effter som Materialerne och luffsmes
deln/ så ock Tilförsten och consumptionen kunna medhgifwa/
skola förferdigas/ hwilke Öhrter wij här och ther i Provincierna,
igenom bemelte wårt Gen. Comm. Collegij vthsee och vthwållia
willie. Ock såsom thetta blifwer ett allment och beständigst privile-
gerat werck/ hwarvthinnan icke allenast dhe som allareda något
Handwerck begynt hafwa/ vthan ock the som härefter ifrån frem-
mande Örtter/ tänckia sigh i wåra Provincier at nederjättia/ och
elliest alla andra/som på hwariehanda sätt willia interressera, kun-
na sinna ther vthi theas nytta och fördehl/ Enkannerligen at
Svenske Ungdomen thesammanstådes kan gifwas wed handen thet
Arbete/ som medh hwars och ens hugh och tückle öfwer eens kom-
mer/ så at vthur them/ såsom vthur rätta seminarier, allehanda
gode Mestare vthi ett och annat Handwerck/ kunna wera och her-
komma. Allså förmode wij/at allewåre trogne Undersåtare/erkens-
ne thenne wår nådige Försorgh/ betienandes sigh the Frihetter/ som
thor

them förrunnes / til theas egit / sampt thet gemena besta / effter then
anledning / som Privilegierna them wydare gifwer wed handen.
Wij hafwe förthenstul effter mogit betänckande / och föregången
communication medh wårt Rikes Ständer/ sampt theas ap-
probation och begiåran/mehrbemelte Handwerckshuus/ medh
fölliande Privilegier, Frihetter och förmåhner welat beneficera
och benåda / såsom fölier/

I.

The som wedh Handwerckshusen arbete/ thet wara sigh i hwad
Embete eller Handwerck thet wara må / skola och måge / så wtda
the icke annan borgerligh Naringh drifwa/ för all Pålago/ Con-
tributioner, Båsmanshåll/ Uthstriffningh och flere Beswår/
hwad Namn thet hafwer/ som andre/i Städer eller på Landet äre
vnderkastade / eller här effter kunna vnderkastas / alldeles wara be-
friad och eximerade, doch Tull och Accijs undantagandes/ som
ingen ifrån befriad är/ så wijda han boor i/ Staden.

II.

Wele Wij och then nådigste försorgh draga /at wisse och låga
lige Plaser/ ther til måge vthsees / så ock Huus effter mögelighe-
ten/ sampt wedh hwardera Gårdz, eller Huusrum een liten Plaz
ther brede wedh til een Tåppa eller Kåhl, och Ryddegård; Så
som ock för them alle i gemeen/ så mycket vthrymme til betes mark/
som hwardera Gården eller Huset kan hålla een Koo/ eller två vps
på/ öfwer Sommaren; Hwar om wedh Handwerckshusens an-
leggande/ stal aff wederbdranderne tilböriligen i acht hafwas.

III.

The Handwerckare som vthi Handwerckshusen arbete/
skola åthniuta alle the Frihetter och Embetes wilkor/ som then/ vthi
wårt Gen. Comm. Collegij författade och ther vppå öfwerseende
SkråOrdning inne håller/ och theas Handwerck förunnas plåga/
ther the som båst florera. The förvthan skola ock the/ som vthur
fremmande Landh förstrijwes / effter theas Contract Öhrs förlopp/

fritt och obehindrat medh thesas egendom / vthan nogon affgift til Staden / sigh hem til thesas Land igen försoga / om the så villie / och emoot thesas richtige Arbete / icke allenast bekomma thesas förtiente Löhn oaffkortat / vthan ock medh ett ärligit donario och Tårepennigh på Kesan ihugkomne blifwa. Wille the ock alldeles / til at här boo / sighnedhsättia / thå må the så länge the orka och gitta / ingalunda medh Arbete förby gägne warda / och sedan thet öfrige aff thesas Alder / wäl tilförståandes när the inter mehr arbete kunna / och lufwål hielp behöfwa / niuta vthaff Handwerckshuset thesas nöddige underhåldh.

IV.

Allt thet Arbete / som vthi Handwerckshusen förferdigas / skal wed thet vthleswererande / sedan thet af wederböranderne besichtigat och godt kändt är / richtig och vthan vppehåld betalas / effter then valor. taxa och werdering / som Directorerne medh Arbets eller Handwercksfolckets kunna wedh Arbeitets tilträdande / hafwa kommit öfwer eens om; Och skal sådan betallning stee med reeda Penningar och ingom någre Waror eller Perzeler til betallning vppåträngas / vthan hans egen begäran / goda villie och samtycke.

V.

Ingen Handwerckare / eller under Handwerckshuset liggande Person / må för någon skuld eller gerning (som icke är så criminal. hwarföre han enteligen strax bör fast tagas) arresteras eller behäftas / så framp Directorerne thesföre villie stå gode och swara / hwarföre ock thesse thet öfwer / när något sådant förefaller / först tiltalas och befrågas skole.

VI.

Såsom vpsätet aff Manufacturernes inträttande måst til Städernes vplomps i öfftar; Alltså på thet the aff Borgerskapet / hwilla medh sådane Wahror / som i Handwerckshusen förarbetade warda / sin Handel drifwa plåga / icke måtte i någon måtto förnär stee / at thet wedh thetta i acht tagit / at the icke allenast sielfve måge och kunna fram för andra göra sigh til Förelagsmän / och således niuta

niuta för thesas instutne Capital, then nytta / som aff Wahror nes försållande i Grofskan på them / pro quota belöpa; Thet ock androm så Adels som Dadel skal tillåtit warda / sedan thet först är Borgerskapet tilbudit / och thesses medel til ett sådant werck icke förstå willia; vthan ock sedan andre gången hafwa aff samma Wahror / när the them på nytt åter vthur thesas Gateboder försellia / Winst och profijt. Til hwilken nåstb. ende / alt thet Arbete / som i Handwerckshusen förferdigas / icke annars försållas skal / än i Grofs / och såsom här vppå Packhusen hoos the Fremmande stee plågar / wedh wite och Straff tilgörandes / som här nedan före wärdare omtales.

VII.

Til Förelagsmännernes thesso större anläckning / wille Wij i Nader wara betänckte / icke allenast som förb. är / at donera, och förvthan nogon wederkenslo / skäncka til Wercken the Öhrter som the inträttas vppå / vthan ock them medh nöddige siengslen och Staketter instengia låta: Thesförvthan och förinna them til Magazins eller Packhuus / the Huus eller Bygningar / som thet omkringh kunna finnas / och ock anten reda tilhörige äro / eller på något sätt kunna tilfalla; Vthi hwilke Huus / så wäl dhe råa materier, som thet tilwerckade arbete / i godt behåll förwaras kunna.

VIII.

Vthi sådane Packhuus / måste Handwerckarne och Arbetsfolckets inleswerera thesas Arbete och thesammanslades undfå then / effter ingågne Contract, them tilkommande richtige betallning; Och skal så wäl Handwercksmannen / som then som något aff hans Arbete til sigh handla wil / här medh strengeligen och wedh Waror nes confiscation och arbitralt Straff tilgörandes / alldeles wara förbudt / at handla fins emellan / vthom Packhuset / hwar inne then som handla will / sigh angifwa måste / och i Grofs medh the thet til förordnade Personer handla / och icke annorledes.

IX.

Ingen må uppå något sätt/eller under nogon prætext, ehvad ock förebaras kan / bortlåcka eller affspennige göra/ en heller i sin egen Tienst och Försvar antaga / the til Handtwerckshusen / anten ifrån fremmande Land införskreffne / eller innom Lands antagne Handtwerckare och Arbetare / som icke tilförende hafwa fulgiordt theas / medh Directorerne ingagne Contract, och sitt åhrlige Paf och Affliedh / weta at framwijsa; Går thet nogon wari förfallen vnder arbitralt Straff / skaffe igen Personen / och göre Handtwerckshuset then tagne Skadan godh igen. Om them som vthi Handtwerckshusen arbeta / och sigh vthan Directorernes wetskap och minne thet vth begifwa / wari Lagh samma.

X.

Så må en heller någon Officerare eller Wärfware vara tilstädt / at antaga eller werswa låta nogon Handtwerckare / eller annan til Handtwerckshuset hörige Person. Skeer thet / så kunna Directorerne, doch ordentligen och medh Sifer Ståthållarens / Gouverneurernes, Landzhöfdingars och andre Cronones Betientes Hielp och assistence, then samma igen taga / hwarest the honom sinna / Sammaledes må procederas medh then / som olofwandes bortlöper / och sigh vthur wegen håller.

XI.

På thet at hwar och een må finnas så mycket willigare / at medh sine medel understöddia och forthielpa Handtwerckshusen / så willie Wij / at the som aff Ds och Cronan effter liquiderat råckningh kunna hafwa at fordra / och the medel sedan sinnade åro / vthi bemelte Handtwerckshusen at insättia / fram för andra wære Creditorer söfia at betala och contentera.

XII.

Til samma ånda försältra Wij och här medh alle som wedersbör och thet angår / at samme vthi Handtwerckshusen insatte medel och Waror / intet stole til nogon wår eller wårt Rikets nödorst och be

och behoff angripas / vthan orubbade blifwa wedh wercket; Skole en heller några sådane Penningar eller Waror / wære någon arreft underkastade / vthan thesöre aldeles frje. Doch thetta så förståendes / at ingen må heller i krafft aff thette puncten uppsäteligen förfördela sin Nasta / bedragandes Creditorerne medh transport på Handtwerckshuset aff sin egendom / som elliest effter Lagh / til Creditorernes affbetalning gå måste.

XIII.

Thet thet ock kunde tilbåras / at wij til wårt eller Cronones behoff / skulle wilja betiena Ds aff the Waror / som i Handtwerckshusen förferdigas / så skal sådant skee under fölljande wilkor; At the courante Waror / som så wål aff andre / som aff Ds betarss was och kunna brukas / strax contant betalas emoot Leverantien. Men för the öfrige / som antingen för Militien, eller elliest exprefs bestillas / betales een 3.de dehl förvth / och resten thå leverantien skeer. Skulle Wij och medh någon particulier Person afftala / som vthur Handtwerckshusen för Ds / emoot wisse conditioner, sådant besteller; Så må medh honom i fall nogon mangell vthi betalningen infaller / procederas eswen som medh andre privat Personer i sljke fall.

XIV.

Förrunnes och här medh Handtwerckshusen / at när the effter liquiderade Räkningar och klare Obligationer hafwa något at fordra / må then skyldige tilhållas / at så fort vthan vidare Rättegångs Process, samma skuld betala / eller på annat sätt medh Directorerne sigh the öfwer sinna; The måge ock hafwa præferencen för andra gemene Creditorer, som sigh icke medh laghlike cauteler och förwarningar tilböriligen försedt hafwa.

XV.

Handtwerckshusen eller theas Directorer förrunnes och här medh / at alle sådes i Landet så rypinga och förstrifwa allehanda råa Materier som här falla / och vthi Handtwerckshusen tilredas och förars

förarbetas kunna. Til hwilken ända Wi them och nådigst beneficera wele / medh Arrendet aff somblige Wäre och Cronones Råntor / som til werckens fortsättande kunna tienlige wara / och thes förvthan åth andra bort arrenderas plåga. Ther ock någre Os och Cronan tilhörige Perzeler eller Råntor förnyttas skole / och Handwerckshusen them behöfde / skola the fram för andra til theas inföp för billigt pris wara berättigade; Effter som Wi och wedh vårt Camer. Collegium then anstalt göra wele / at icke alienast the förestreffne Råntor til arrende, vthan ock thesse sidste till inföp them owägerligen må följa och Directorerne altidh notificeras, när något sådant til at bort arrendera eller förnyttas förefaller.

XVI.

Alleråa Materier och åmbnen / som til Handwerckshusen kunne nödige wara / och ifrån fremmande Land inhemptas måste / skole för Stora Sidsullen här medh alldeles befriade wara / allenast the / för thesso bättre Richtigkeit skul / wedh Sullen yttefnas / och $\frac{1}{2}$. pro cento til recognition afgifwa / hwar vppå wederböran- derne skal gifwas een attest aff TullCammeren / på thet the samma Waror / må i the andra Handwerckshusen sammanledes ifrån Lilla Sullen eximeras. Men arbets Redskapen äre så wäl för Store som Lilla Sullen frige. Doch skole Directorerne tilsee / at sådane Materialier och redskap / så mycket möjligt är / här inne i Landet / må kunna excoleras och anförskaffas / och thet ringaste som see kan / ifrån fremmande Land låta införa.

XVII.

Thet skal och wara Handwerckshusen tillåtit / at vthi frimarchnas- derne öfwer hela Landet vthfålla theas Wårer och Arbete / så wäl i minar som i Grof; Men om andra tider kunna the vthur theas magaziner / som them vthi alla Städer efterlåtas at hålla / the- ras Waror och Arbete / icke vthi smått / vthan en Grof förnyttas / hwar wedh och thetta i acht tagas bör / thet the intet annat således försålla än hwad the selske förarbetat och tilwerkat hafwa / vnder

wite aff Waruns confiscation och sådant arbitralt Straff / som effier sakens bestaffenheet / må finnas skäligh thet vppå at sättia.

XVIII.

Så skole ock the Skepp och Farkoster / som til materialiers och Wårernes / hwilka in til och vthur Handwerckshusen försen- des / in- och vthförande brukade blifwa / wara för allehanda beslagh til wår och Cronones Tienst / frige och ledige / en heller något hin- der eller Besvär them tilfogas / wijdare / än hwad effter ordinanti- en see bör. Sammanlunda skal ock thet aff sådane Wårer eller materialier som öfwer Lands föras bör / medh all sligt / doch emoot een richtig betalningh aff Fohelönnen / befordrat och obehindrat förskaffat blifwa; Hwar til wåre Landhöfdingar thet så behöfs- wes / skole wara plichtige them at allistera.

XIX.

När wercken komma vthi then gång och esse, at Landet aff theas Arbete kan hafwa sitt nöge och fullnadh; Så wele Wi ock wara betänckte / at medh wijdare special wilkor / bestämia con- sumption thet aff; Kunde ock mehra Wårer tilwårckas / än som Landes consumption fordrar / så wele Wi ock på thet möjeli- gaste vthförsten thet aff / medh en lindrig Tull taxa / til ett wist pro- cento, beneficera, så at Handwerckshusen / må thet aff kenna een godh lyfa och profijt.

XX.

Och på thet / så wäl the som beboo Landet / som the / som vthi Ma- nufacturerne interessera, må begge finna theas nytta vthaff the här tills önyttige materiers excolerande; Ty skal vthi hwart Handwerckshuus een wif Person vthsees och förordnas / som om sådant wetenskap hafwer / hwilken vppå annodan / och emoot een skäligh betalning och recognition, skal sigh förfoga på the Öhrs thet / nogot sligt angifwit warder / och om thes rätta Handterande och cultiverande / all nödigh vnderättelse gifwa.

XXI.

Emedan ock wår Swenske Ungdom / när then samma blifwer

underlåttat och wäl vptuchtat/allehanda Konster och slögder behen-
digi fatta plågar / och mången aff them / hwilkas Föräldrar dels äre
döde blesne/ dels inge medel eller förstånd hafwa at vptuchta sine
Barn/ aff sådant råka vthi lättia och odugd. Alltså wele Wij och ther
vppå wara förtäncke huruledes vthi alla Städer / ther Handt-
werckshuus förordnade blifwa / och så ther jämpste ett Barnhuus
må anstiftas / vthi hwilket the fattige Barnen må i Gudzfruchtan/
Tucht och åhra / så ock i läsande / skrifwande och räknande underwi-
ses / och ther sitt underhåld hafwa / så länge the wedh åhrens tilta-
gande kunna vthi Handwerckshusen transporteras / at ther / medh
sådant Arbete/ som med hwars och eens hugh och ingenio bäst öf-
wereens kommer/ sigh försörja: Effter som wi och/ wedh såda-
ne Barnhuus inråttande / öfwer medela / hwar aff the sublitera
skola/ wydare Och så wele resolvera.

XXII.

Hijt hörer ock Tucht / och Spinnhuus / them wi sammale-
des wele / at wedh Handwerckshusens inråttande / stole anställas/
hwarvthi wanartige/ ofämige och skaldachtige Rennistior / så aff
Man som Quindön / må innessengias / och för sin föda arbeta.

XXIII.

På thet ock vthi thesse Handwerckshuus så mycket ordenteli-
gare må tilgå / och all confusion / sampt theraff föllande stada båts-
tre undslus: Ty hafwe Wij nådigst resolverat och för godt fun-
nit / at såsom samme Husen hafwer sine egne Privilegier och Ord-
ningar/ hwar effter the lefwa skola / så böre the ock medh förståndige
Directorer och Förståndare ware försedde; Hwar öfwer så wäl
som alt thet öfriga/ hwad Handwerckshusen på ett eller annat sätt
wedkomma kan/ vårt General Comm. Collegium. som thes för-
vthan een allgemeen vpsicht och omsorgh/ öfwer alla Manufacturer
i hele vårt Rike och thes Underliggiande Provincier, drager/lä-
rer taga tilbörlich acht.

XXIV.

För all tingh måste tilsees / at förjarne och gode Handwer-
fare/

fare / som kunna göra godt arbete / och wäl förstå then Konsten the
arbeta vthi / dijt förordnas; Til h. ulken enda och aff nöden är/ at
vthi hwart Handwerckshuus een serdeles Wärd Mästare öfwer
them satt blifwer / som aff grunden förstår / och wäl öfwar är i the
wetenskapen / som ther til höra / i synnerheet kenne och skillier mate-
rialierne / the dugelige ifrån the odugelige / seer vppå / at så wäl ma-
terien som fasonen är godh och tienligh / så at sielfwe Arbeter se-
dan / medh så mycket bättre fördeel / må kunna debiteras och för-
tras / Discernerar arbetes / redskapen och sielfwe Arbeterne / båt-
trar hwad han seer fattas/ befordrar the dugelige Handwerckarne/
och lagar at the odugelige må affkassas: Serdeles skall hans
Embete och ther vthi bestå / at han thet Godz / som ther försärdigat
blifwer / wråker och stemplar. At nu sådane gode och stickelige
Werckmestare må staffas wedh handen / ther öfwer lære wederbö-
randerne sigh på Embetes wegnar wårda låta / hwilke och bearbe-
tandes warde / huruledes the / som intet i Riket äro tilfynnandes /
sämwal vthur fremmande Land må indragas.

XXV.

Emedan ibland the Orsaker / som Och föranlåtut hafwa / at
vnder en wijs direction / och på serdeles wissa Öhrter låta vprätta
Handwerckshuus / thenne icke är then ringaste / at när Manu-
facturerna här och ther förströdde äro / kan een sådan vpsicht öfwer
arbetet / som här öfwan före omtalas / icke fogeligen ske / hwilket
förorsaker at Landet vnder tiden / medh elack och falsk Godz förskyt
blifwer / och at sedan så wäl thet goda som odugelige / vthur æstim-
och werde råkar; Hwarföre ock på thet Handwerckarne i Hand-
werckshusen / må bestijta sigh om at göra godt Arbete / och Röpa-
ren thesto mehr försåkrat wara / om godt och dugeligt Gods; Ty
wele Wij här medh hafwa förordnat / at alle Wärror / som således
i Husen förferdigas / stole i Packhusen besichtigas / och hwardera
slaget/ effter thes sin medelmättigh och groffheet / medh serdeles
ther til förordnade Stemplar merckias; Lå ock ther aff een serdes

les affgiffit til Sh och Cronan förordnas och vthräcknas måste/ til ett wist pro cento, på thet then affialnadit/ som wth aff Manufaturernes intrykes tilwerckande/ warde vthi wår Stoor Sid Tull kennandes/ nogorledes thet igenom åter må ersättas och upfyllas. När nu sådan affgiffit eller Stemplepenningar vthlagde äro/ skal Godset allestädes här i Ryket passera frött/ oc aldeles obeskwarat wara ifrån alle andre Pålagor och vthgiffiter/ ehwad Namn the ock hafwa må. Men blifwa the vthtrijkes förde/ betale förvthan Stemple Penningar/ then vthgående Store Sidtullen/ doch medh then moderation, som i then 19. punkten förmåles.

XXVI.

Til at hålla Book och richtigh Käckning/ så wål på the inkommande råå och grofwa materiers inköp och anförskaffande/ som the förferdigade och tilwärlade Wapnurs förtyttande/ måste Handtwerckshusen hafwa nödige Betiente/ som ock så aff wederböranderne/ och entoot nödpachtigh caution, helst när the några medel om händel hafwa/ dñt förordnas kunna. Thesse stole hålla alla Böcker/ Handling, och Käckningar i godh Ordre och stiel/ så lagandes/ at wedh hwar Termin, må för upbörd och vthgiffit göras redo/ så och at hwar Participant må weta sin dehl och anpart/ och then richtigt vthbekomma.

XXVII.

The tråtor och ittingar/ som innom Handtwerckshusen/ emellan Interessenterne, Handtwarckarne/ eller andra kunna upkomma/ stola aff Directorerne, så wyda theas Instruction medh giffwer/ slutes/ eller af wårt Gen. Comerce Collegio afbödmass; Criminal, och sådane civil saker/ som Manufacturerne intet angå/ vndantagne/ hwilke effter wanan wedh ordentelige förur förhöras och afbödmass stole. Doch skal thenne Jurisdiction, och the öfrige åth Handtwerckshusen förleste Privilegier, icke lengre wara än som Handtwercken på samme Dñt/ wedh macht håldne och fortdressne blifwa.

XXVIII.

Såsom nu thetta wåre upsäck medh inrättande aff Handtwerckshusen/ thet uppå förnembiligen går vth/ at så wål Städerne tiltaga/ som the medel/ som hertil dags åhrigen vthur Landet för fremmande Wapnor vthföras/ måge vthi Landet biybehållas/ och Landet thet igenom kenna nogon bättre styrcka och subsistence aff sigb sielss/ än här til dags stedi är; Allså är ingalunda wår meningh/ at the Privilegier, som för thetta/ på årbstillige slags Manufacturer, åth een eller annan kunne förleste wara/ här igenom stole revoceras och upbåswas/ vthan at samme Manufacturer så länge the tilbörli gen/ och effter Privilegiernes lydelse fortsättas/ fast mehra igenom thesse Handtwerckshusen må befordras och forthielpas.

XXIX.

Til sådan ånda skal ransakas/ hwilke aff sliste Privilegerade Personer/ hafwa theas werck uppå the Dñter/ som kunna vthgiffwa och fournera the til thesammanstådes inrättade Manufacturerne nödige requisita. Och på sådant fall måge samma Werck thet blifwa beständes/ icke allenast så länge Privilegij åhren wara/ vthan ock så framdeles i tilkommande tider/ jämwal ock Privilegisterne för sigb och sine Arfwingar ale vthredi niuta Handtwerckshusens privilegier til godo/ medh thesse förord/ at om the för medellöshet/ eller andre förhinder skal/ intet hinna göra eller tilwercka så mycket aff samma slags Manufacturer, som behöfwes/ stole the taga flere Participanter medh sigb/ helst them aff Dorget skapet/ i samme eller näst belågne Städer/ som medh sådane Wapnor äro wane at handla/ och förthenstul consumptionen så mycket mehra befordra kunna/ och thet thesse intet tilräckia/ så andre Personer aff hwad Stånd the wara må/ til thet then betarswande quantiteten tilhopa bringas kan/ beräkandes på theas egen andeel för Capital alle nödige/ och in til then tiden anwende Omkostnader. Wedh Directionen öfwer thesse Manufacturer, handlas effter Handtwerckshusens ordnantiier; Doch så at then som Wercket sielss begynt hafwer/ blifwer/

wer / ther han sigh directionen wil uppåtaga / och ther til capabel
Pattas / för alle andre præfererat.

XXX.

Skulle och någon aff the Privilegerade Personer / hafwa in-
rättat theas Manufacturer på een ob-qvem Öhr / så kan them
een annan och til sådane / bequamligare Plaz vthi / vp-
på hwilket fall the sammaledes hafwa at niuta Handwerckshusens
Privilegier och wilkor til godo. Ther och så wore / at sådane Per-
soner enaeligen wille blifwa wedh sitt eget undfågne Privilegium och
förre Öhrten / til thes Privilegij Åhren äro vthgagne / stände them
sådant fritt / doch wari androm vthi then rätte privilegerade Öhr /
ther medh icke förbudet / samma slags Manufacturer at inrätta och
försättia / warandes the particuliere privilegister / icke thesto min-
dre förpligtade / at vthi Handwercks- Packhusen låta besichtiga och
stempla sine Wäbror / och stemple Penningar vthgiffwa / jämväl oc
Wäbrorne ther försälja / widh confiscationen aff thet / som kan be-
finnes blifwa ostemplat bortsåldt.

XXXI.

När thet sigh kan tildraga / at een eller annan sigh här efter an-
giffwer / och vppå något Arbete eller Manufactur / som anten aff ho-
nom selff wore inventerat och vpsunnit / eller elliest här tilförende
intet practicerat / vthan ifrån fremmande Land hijs Skulle införas /
privilegium begärer / så skal först ransakas och examineras / medh
hwilket Handwerckshuus samma nise Manufactur kan bäst öfwer-
eens komma / dijs Wij then samme sedan wissa wele / benefici-
andes honom för sin invention medh een dehl / och Handwerckshuset
för Privilegierna och medeln skul / medh then andre dehlen aff the
förmoner och wilkor honom förunnas kunna / så at ingen vthom sam-
me Handwerckshuus / må innan een wih tidsch efter göra samma Ar-
bete / wedh confiscation aff Wäbrun och arbitralt Straff tilgö-
randes.

XXXII.

På thet the Öhrter och ställen / som til Handwerckshusen vth-
ödde warda / måge så mycket lättare stå at bekomma ; Så loswe och
tillsäye Wij här medh / at til sådane behoff inlösa samme Öhrter / an-
ten för contante Penningar eller annat wederlagh / eller ock således /
at theas werde beräknas Sälliaren för ett capital vthi Wercket / och
han ther aff niuter affkompsten pro quota / som the andra ;
Och i fall theta sidste icke skulle wara the andra interessenterne til-
drägelighe ; Så wele Wij / at ther medh procederas skal / på sätt
och wijs som föllier ; Nembligen at Wij samme Proportionerade
affkomst äth Sälliaren (ther han Plagen affstå wil) första Åhret
vthgiffwa / minskandes sedan een tiffonde deel hwart Åhr / som på
Handwerckshusens cassa ölas skal / så at han Sälliaren innan 10.
Åhrs förlopp / sedan Wercket sigh satt och förmebrat hafwer / vthan
Wäre och Cronones wijsdare Besvär / eller Handwerckshusens stoo-
ta affsknadh / proportionaliter medh the andra interessenter ha-
de at bekomma sin anpart.

XXXIII.

Ytterst och på thet hwar ock en / som lägenheet ther til hafwer /
måtte medh så mycket större nytta anwenda sine medel til Hand-
werckshusens förhielpande ; Ty försäkre Wij så wäl Handwerck-
husen i gemeen / som hwar och een Leem ther aff i sonnerheet / at Wij
them icke allenast wedh ofwanskriffne Privilegier handhafwa / vthan
ock framdeles när så behöfwes / ock Wij therom i underdänigheet an-
sökke blifwa / medh flere nödige och gode wilkor benåda / sampt vthi
ett och annat / hwad til befördrandet aff Manufacturerne kan len-
da / efter görlichheeten hielpa och allitera wele / efter som Wij ock
så Directorerne och andre Betiente / som Handwärfarne och
Arbets Folcket / ifrån then största til then ringaste / vthi Wår Kongl.
Hängn och Förswar taga / förbiudandas hwariom och enom / wedh
Wår Gnåde tilgörandes / at emoot thesse Wäre vthgiffne Privile-
gier

gier, tilfoga them nogon förfångh eller wedertwilla. Til
mehra wisso / hafwe Wij thetta medh Wäre Kongl. Secret, så
Wär Högstährade Elskelige käre Fru Moders / sampt the andre
re / och Wäre Rikets respectiue Förmyndares och Regerings
der Skrifte bekräfta lätit, Datum Stockholm den 18. Septembri
Anno 1668.

Hedewig Eleonora.

Der Brahe / Brefue	Lorenz von der Lind /	Gustaf Otto
in Wisingsborgh / S.	i R. Marskens	bock / S. R. Am
R. Droget.	ställe.	miral.
Magnus Gabriel de la Gardie,	Sewedh Bååt / S.	
S. R. Cansler.	Skattemästare,	